

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un număr 8 filieri.

A DE VERUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare în fiecare Vineri.

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe 1 an — — 4 coroane

Pe 1/2 an — — 2 coroane

Pe un 1/4 an — 1 coroană

Pentru strălinate:

Pe 1 an — — 6 coroane

Pentru America:

Pe 1 an — — 2 dolari

Să-și deie duhul!...

Ministrul președinte Lukács, îmbărbătat de sprijinul ce-i dă Tisza și mamelucii guvernamentali, încântat și de decorația ce i-a dat-o zilele acestea împăratul-rege pentru reformele militare ce le-a trecut prin parlament — nu mai vrea să plece din fruntea guvernului — deși o cer toate partidele opoziționiste, deși o voiește majoritatea covârșitoare a cetățenilor cinstiți și muncitori din aceasta țară, și deși însăși împrejurările actuale politice reclamă aceasta.

Omul nu iese cu dosul la oameni ci cu obrazul. Apoi cu ce obraz mai cutează Lukács să se prezinte opiniei publice, când a dovedit cu prisosință că el nu poate guverna decât prin nedreptate și minciună, cautând aliați împotriva dreptății și adevărului? Și ori cât sprijin ar găsi în legile făurite de dânsul, în regi, jandarmi, pușcării și cazne — el tot rămâne dezarmat împotriva ideii de reparație socială, ideii de libertate și drepturi pentru popoare — reprezentată acum de opoziția unită.

Și a ajuns acum în convingerea tuturor locuitorilor Ungariei, și în Europa toată dominează aceeași convingere, că regimul patronat de Lukács e un regim nefast, tiranic și ticălos, vătămător progresului, vătămător liniștii publice, vătămător libertății. De aceea trebuie suprimat, anihilat, distrus.

Lukács fiind servitorul patimilor oarbe ale unui Tisza, trebuie disprețuit, ocolit și boicotat ca și acesta. Și e de sine înțeles că opoziția nu se poate împăca cu'n asemenea mișel.

Dar e și un semn al vremii, un semn al slăbiciunii, grija ce a cuprins acum guvernul Lukács, să nu-i se sfârșească domnia. Măsurile ce le ia, dovedesc, că starea de decădere la care a ajuns este foarte înaintată. Zbuciumul necurmat al lui Lukács, ce se vedește în comunicatele sale oficiale, în interviurile și în insinuările ce le strecoară în foile sale servile, neliniștea ce-l bântue, spun mai mult decât orice, că desnodământul se apropie.

Și nu e o nebunie curată măsurile ce mai ia guvernul Lukács pentru a opri libera manifestare a opiniei publice, care-și ridică glasul contra sistemului său? Ce rost mai are încătușarea presei, împiedecarea intrinsei oamenilor ce nu-s părtașii regimului tiszaișt? Prin aceste volnicii guvernul de astăzi nu va reuși nici de cum să-și prelungească viața. Căci sunt împrejurări mai adânci, cari impun astăzi o schimbare de fapt. Și guvernul nu e în stare să suprime, să nimicească împrejurările însăși, din cari decurg pricinile ce amenință viața acestui guvern.

De aceea e ciudată îngustimea de minte și încăpăținarea acestui decrepit șef de guvern, care nu vrea să renunțe cu nici un chip la putere, cu toate că și-a isprăvit rolul, și-a isprăvit veletul. În loc să plece îndată, lăsând în urma lui amintirea unui vis urit — el preferă să mai tortureze lumea cu volniciile sale, îi place să se cramponeze la putere, ca să mai guste din favorurile ei. Și moșului îi place toate, dar să le roază nu mai poate. Nu e de mirare atunci, dacă guvernul Lukács în loc să fie lăsat să-și deie duhul în pace, — să se tre-

zească măturat și desființat pe altă cale. Căci acum, în țara aceasta sunt puși pe picioare de bătaie sutele de mii de proletari cu brațe vânjoase, alătura de oastea întregă a democrației, alătura de toate partidele opoziționiste, cari luptă pentru libertăți și drepturi și pentru votul universal. Și ele la un loc constituie o forță, o forță de neînving, care va știe să-și croiască drumul, înlăturând putregaiul și gunoiul. Și putregaiul și gunoiul sunt acele guverne păcătoase cari și-au pierdut orice rațiune și abuzează de puterile lor.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Din succesele opoziției. — Tisza vrea să plece, Lukács vrea să rămâie. — Ce propune guvernul ca să se facă împăcarea. — Ce răspunde opoziția — Și partidul național român contra guvernului.

În adunările populare și în gazete, partidele opoziționiste de două luni de zile au făcut cunoscut care e punctul lor de vedere pentru rezolvarea crizei parlamentare. În primul rând cereau plecarea lui Lukács și Tisza din fruntea guvernului și parlamentului. Apoi mai cereau o reparație pentru ilegalitățile săvârșite în parlament și garantarea imunității deputaților.

Unitatea asta în vederi, solidaritatea tuturor partidelor din opoziție — a avut primul succes — că guvernul bate în retragere, voiește să facă pace cu opoziția. Tisza certărețul și răboinicul, e cel dintâi care depune armele, și dezertează dela luptă. El care din Iunie, tot mereu strigă că a avut dreptate când s'a purtat așa cum s'a purtat în Cameră — declară acum că e gata să plece, să demisioneze din președinția Camerei deputaților. Hotărârea lui Tisza de a se retrage — înseamnă că „leul de Geszt“ se dă bătut. Ceiace nu-i de loc spre fala lui. Îi stă acum bine lui Tisza, care făcea mereu pe eroul, să părăsească câmpul de luptă, ca un învins? Iată de ce omul nu trebuie să fie nici prea prea, nici foarte foarte.

Impărtășind lumea, că vrea să plece, Tisza spune opoziției să se mulțumească numai cu capul său, și să nu mai ceară și capul lui Lukács. Opoziția răspunde prin glasul frunțășilor ei, că capul lui Tisza fără cel al lui Lukács nu face nici două parale, căci ca și la un balaur, așa și actualului regim tiranic din Ungaria trebuie tăiat două capete. Rămânând unul, regimul acesta va continua să viețuiască.

Lukács, frește, ține tare mult să poată mai departe să aibă frânele puterii și de aceea propune opoziției ca condițiune de împăcare, nu capul său, ci un nou președinte al Camerei deputaților, apoi reformarea regulamentului Camerei în înțelegere cu opoziția și prezentarea reformei electorale parlamentului încă în primele zile ale deschiderii sale.

La această propunere șefii opoziției, Justh, Kossuth, Apponyi, Andrássy răspund, că și Lukács trebuie negreșit să plece. Un mi-

nistru președinte, cu care partidele opoziționiste nu vor să stea de vorbă — este numai o piedică la restabilirea vieții normale în parlament și trebuie să plece. Justh a mai adăugat că cu Lukács nu va trata niciodată, și acel membru din partidul său, sau din alt partid politic care va sta de vorbă cu dânsul, îl socoate ca un trădător de patrie. În prima linie parlamentul să creieze votul universal, apoi să se disolve parlamentul și să se facă alegeri noi. Parlamentul nou ales își va făuri apoi un nou regulament al Camerei.

Comitetul conducător al opoziției unite a ținut ședință Marți dimineața la Budapesta și a hotărât în unanimitate, că atâta timp cât volniciile și ilegalitățile comise de guvern nu vor fi reparate, va fi nu neputință o activitate normală în parlament. Comitetul declară că nu recunoaște regulamentul Camerei modificat în mod ilegal. Cât timp Tisza și Lukács, cari sunt răspunzători pentru toate loviturile de stat, nu vor părăsi locurile lor — o rezolvare a crizei este eschisă. Comitetul consideră crearea votului universal ca prima condițiune a păcii. Și apoi alte condițiuni sunt asigurarea libertății presei și a adunării.

Comitetul invită toate partidele opoziționiste să se conformeze acestor dispoziții.

Partidele opoziționiste vor ținea zilele acestea în mai toate orașele mari adunări populare, pentru a continua lupta contra guvernului.

Comitetul executiv al partidului național român s'a întrunit la 7 și 8 Septembrie într-o conferință, în Orăștie. Comitetul a dat publicității o rezoluție, în care constată că sistemul politic dușmănos intereselor neamului românesc continuă domnia sa în aceasta țară, și de aceea partidul național român va duce mai departe lupta contra actualului guvern, care cu o violență necruțătoare urmează acest sistem de guvernare. Comitetul național român a condamnat actele de violență săvârșite în parlamentul din Budapesta în contra libertății cuvântului și în contra partidelor opoziționale. A hotărât apoi să continue lupta contra episcopiei maghiare de Hajdudorog, fiindcă aceasta are numai menirea de maghiarizare și este un nou mijloc de persecuție politică în contra poporului românesc. Comisia însărcinată cu elaborarea proiectului de lege privitor la reforma electorală, a terminat acest proiect, care a alcătuit în așa fel ca să fie potrivit intereselor neamului românesc și principiilor democratice. Deputații români vor prezenta parlamentului în caz de lipsă acest proiect. Comitetul național a mai hotărât să țină o nouă serie de adunări populare, mai ales în Bănat.

IN STRĂINĂTATE.

Progresele nimitoare ale socialismului în Germania.

Socialismul și sindicalismul iau, an cu an, în Germania un avânt din ce în ce mai uriaș. Cifrele pe cari le dau în această privință rapoartele comitetelor centrale sunt pline de elocvență.

Astfel, raportul pe care îl publică comitetul conducător al socialdemocrației germane („Parteivorstand“) arată următoarele:

Partidul socialist german numără acum 970.112 membri față de 836 mii 562 în aceeași epocă a anului trecut. Din acest total, 30.371 sunt femei, față de 107.693 în anul trecut. Numărul membrilor bărbați a crescut cu 152 la sută, iar al femeilor cu 21 la sută.

În Reichstag, partidul e reprezentat prin 110 deputați; 224 de socialiști sunt membri în dietele diferitelor state germane. Afară de Mecklemburg, unde nu există dietă și de Braunschweig, Schwartzburg-Sondershausen, Waldeck și Reuss, partidul are reprezentanți în toate landtagurile.

Anul financiar nu se încheie în chip așa de satisfăcător ca de obicei din cauza sumelor foarte mari ce s'au cheltuit cu ocazia alegerilor pentru Reichstag. Rețetele totale ale partidului au fost în cursul anului de 1.690.000 de mărci (2.000.500 coroane), pe când cheltuielile s'au ridicat la aproape 1.800.000, dintre cari 910.000 pentru alegeri. Fondurile de rezervă sunt acum de 233.000 de mărci. Beneficiile realizate anul acesta de „Vorwärts“, organul central al socialdemocrației germane, s'au ridicat la 300.000 de mărci, dintre cari 280.000 s'au vărsat casei partidului „Vorwärts“ scoate 165.500 de exemplare, iar partidul publică 89 de foi zilnice al căror număr de abonați e de 1.478.042, adică cu 171.577 mai mult ca anul trecut.

Femeile fac o propagandă foarte activă și ziarul lor „Die Gleichheit“ („Egalitatea“), condus de Clara Zetkin și care apare săptămânal, numără 107.000 de abonați. S'au organizat cursuri speciale la Berlin și la Bremen pentru a instrui și organiza pe femei și aceste cursuri au obținut cel mai mare succes.

Mișcarea zisă a tineretului socialist, face de asemenea mari progrese. Ziarul său, „Arbeiter Jugend“ („Tineretul muncitoresc“) numără 80.100 de abonați față de 65.000 câți erau anul trecut.

Pe de altă parte, comisiunea generală a sindicatelor libere germane, pusă sub prezidenția tov. Legien, deputatul socialist din Kiel în Reichstag, publică un raport asupra mișcării sindicale pe anul 1911. Comisiunea constată dela început o nouă și uriașă creștere a efectivelor grupate în jurul ei.

Anul 1911 a fost un an de prosperitate economică și din această cauză sindicatele au putut face recrutări însemnate. Pe când în 1910, uniunile sindicale aderente la comisiunea generală aveau în mijlociu 2.017.298 de cotizanți, în 1911 mijlocia s'a ridicat la 2.320.986. La 31 Decembrie 1911, 2.421.465 de cotizanți aveau la centrala sindicală din Berlin, față de 2.128.021 la

sfârșitul anului 1910, adică un spor de 293.444 de membri.

Niciodată dela fondarea ea, comisiunea generală n'a avut de înregistrat o asemenea sporire a forțelor sale, afară doar de anul 1906. Din 1893, ea și-a înzecat efectivele. Cea mai puternică din uniunile centralizate, care aderă la comisiunea generală a muncii din Germania, este aceea a lucrătorilor în metal, cu cifra uriașă de 494.177 de membri, dintre cari peste 80.000 formează numai secția berlineză. E cea mai puternică federație muncitorească din toată lumea.

Uniunea muncitorilor de construcțiuni, fără de lemnari, de cioplitorii în piatră, de zugrăvi și de tinichigii, cari învelesc casele căci toți aceștia au organizațiuni speciale, grupează 290.136 de cotizanți; uniunea muncitorilor de uzine, 182.902; muncitorii transporturilor și matelotii, 181.570; muncitorii de fasonat lemnul, 176.838; muncitorii din industria textilă, 126.547; minerii, 120.975; tipografii, 63.903; lemnarii, 58.745; zugravii, 47.315.

Uniunile cele mai slabe sunt: supraveghetorii de magazine, 2628 de membri; coaforii, 2170; muzicanții 1886; muncitorii în asfalt, 1113; florarii, 1076; xilografii, 453. În sfârșit două noi uniuni, aceea a muncitorilor agricoli și a servitorilor, cu 13.228 și 5571 de cotizanți, au aderat la comisiunea generală.

Raporul tov. Legien constată cu bucurie că muncitoarele vin și ele tot mai multe în sindicat. În 1911, erau 191.332 de aderente la comisiunea generală față de 161.512 în 1910, adică un spor de 30.000 într'un singur an. Uniunea industriei textile avea cel mai mare contingent: 45.651. Vin apoi lucrătoarele în metal, cu 25.103; lucrătoarele de uzine, cu 21.853; cele dela regia tutunurilor cu 16.870; cele din legătorii și tipografii cu 14.127.

Totalul rețetelor tuturor uniunilor se ridică în 1911 la 72.086.957 de mărci față de 64.372.190 în 1910. Totalul cheltuielilor e de 60.025.800 mărci față de 57 milioane 926.566 în anul trecut. Anul acesta s'a realizat un spor al fondului de rezervă de aproape 12 milioane.

Partidul socialist german, cum spune „Vorwärts“, poate să privească cu mândrie rezultatele pe cari le-au obținut anul trecut.

Condițiunile păcii între Italia și Turcia.

Din cercurile diplomatice vine știrea că în principiu s'a ajuns la încheierea păcii între Turcia și Italia. Pacea va fi realizată prin împlinirea următoarelor condițiuni:

1) Turcia recunoaște stăpânirea Italiei

asupra Tripolisului și Cirenaicei. 2) Sultanul rămâne Kaliful (șeful religios) al musulmanilor din noua provincie italiană. 3) Insulele ocupate vor fi redade Turciei sub condiția ca ele să se bucure de o autonomie restrânsă. Deocamdată tratativele între delegații Turciei și Italiei continuă încă pe baza condițiilor mai sus stabilite.

Ziarele turcești spun că consiliul de miniștri ture a deliberat ieri cu privire la raportul delegațiilor turci, despre mersul tratativelor de pace.

După ce consiliul va studia raportul, — Turcia va da noi instrucțiuni delegațiilor ei pentru reluarea tratativelor de pace.

Forța.

Ca să ajungem la regiunile luminei, trebuie să trecem prin nori. Unii se pot opri aci, alții știu însă să treacă mai departe. Până acum noi ne-am oprit în nori. Să încercăm să trecem mai departe. În cartea sa „Elementele cetățeanului“ scriitorul englez Hobbes, după ce stabilește, că cel dintâi sentiment pe care-l încearcă omul față de semenii săi nu-i simpatie, ci frica. După ce dovedește că toate acțiunile omului poartă pecetea neîncrederei în ceia ce-l înconjoară, cu toate că o îndelungată deprindere cu starea socială a îndulcit foarte mult caracterile și moravurile, Hobbes — conchide că societatea nu s'a întemeiat decât prin teroare, prin groază însoțită de starea de natură. În starea asta toți oamenii fiind cu totul egali, egali în drepturi, și neavând altă lege mai de căpetenie decât aceea de a veghea la conservarea lor personală, fiecare era necontentit expus la încălcările vecinilor săi. Ceiace înseamnă că în starea de natură, adică la începutul omenirii, războiul tuturor împotriva tuturor era starea normală și legitimă. Fiindcă în zadar ai fi avut dreptul să tinzi la un sfârșit al acestui război, dacă n'ai fi avut mijloacele necesare ca să ajungi la sfârșitul dorit. De unde urmează, că dacă fiecare are dreptul de a luera la propria conservare, are și dreptul de a se folosi de toate mijloacele, de a face tot ce s'ar cere ca să se poată conserva. Mijloacele necesare ca să se poată cineva conserva — sunt acele pe cari fiecare le socotește mai proprii, întru cât îl privește pe sine. Ceiace înseamnă, cumcă la început, a domni singură, necontestată, nelimitată, că paznică, ca apărătoare, ca garanție a tuturor drepturilor: Forța.

Burghezia, nu face decât să se folosească de dreptul de război, de care la rândul ei și Democrația va putea să se slujească tot

„Vrem pâne!“...

Te-ai plâns... și mai plângi și acum...
Amândoi vom plânge ntr'una
De vom lăsa iar' furtuna...
„Să ne mprăștie stogull!“...

Tu... n'auzi că 'n sat bate
Doba iarăș, măi fârtate!...
Semn, că „Ei“... cari știu carte
„Ne vor vinde rodul!“...

Ei!... Dar scoală!... Omule!...
Și desleagă-ți mânilor!...
Incoardă-ți tu vinele
„Și zi: Răzbunare!“...

C'amândoi d'azi înainte
Să-l păzim al nost' grăunte —
Să nu-l dăm l'acel părinte
„Care milă n'are“

Acți ce știu carte
Nu ne dau libertate...

Numai „Lor“ și-au făcut parte...
„Iar la noi e Iadul“.

Instalat cu draci și zei,
Ai pământului mișei
Au umplut cu ei
„Până 'n gură Vadul!“...

Scoală!... Și cu glas ca mine
În față la ori și cine
Strigă tare, cum îți vine:
„Noi vrem pâne!“...

Vrem, căci „noi“ din zi în noapte
Muncim tare, fără șoapte
Și se cade s'avem parte
„Din rodul din grâne!“...

De nu ne vom înțelege, —
Vom uita și dom și lege,
Și-apoi ce se va alege
„Vom vedea la urmă!“...

Una știu eu, vorbă scurtă
Că „celor prea mari în burtă“

Nu le place vorbă multă
„Grăită de-a lor turmă“...

Aur, lapte și smântână
Celor cu legea 'n mână —
În fiecare săptămână
„Pe poștă, dela stână“

Le vine fără de plată,
Căci legea „Lor“ blestemată
Așa vrea ca să ne bată
Să le dăm de cină!...

Acuși frate... știi prea bine
Ce am zis eu către tine, —
Nu te mai uita la mine!...
Scoală!... Că și satul!...

Sfințește cântecul „meu“,
Ba chiar și Dumnezeu; —
Tatăl meu și fiul tău
Nu's frați cu Nălțatul!...

Haide, căci de nu, iar' vine
Iarna grea!... și n'avem pâne!...

atât de bine. Poporul însă e numai sentiment, simțire. Poporul nu calculează. Lui îi ajunge să fie biruitor un ceas, nu mai gândește să tragă foloase și din biruință. Experiențele trecutului lui nu-i folosesc la nimic, nu știe că nu-i nimic mai absurd, mai prost, decât să lași pe cel ce-l ai în puterea ta, să prindă puteri noi, pe cari, dobândindu-le să poată să te ruineze apoi. În proasta lui mărinimie, poporul nădăjduște cumcă vrăjmașii săi se vor îndrepta și-i vor fi recunoscători pentru blândețea lui. Poporul nu vrea să servească decât de moderațiune, împiedică pe oamenii energici să meargă până la capăt, îi este frică de mijloacele „extreme“. Dacă i-ai spune ca să-și distrugă vrăjmașii, când va avea putere — te-ar privi cu uimire, nedându-și seamă că nepuțând să-i convertească, trebuie neapărat să-i distrugă. Sunt adevărate vorbele lui Saint-Just: Ce-i cari fac revoluție pe jumătate — nu fac decât să-și sape mormântul.

Așa dar, destul cu teoriile, iluziile, visurile. Pentru revoluționari vrednici de asemenea nume, nu-i de urmat decât o linie de purtare, aceea arătată de Rabaud Saint Etienne, într-un moment de însuflețire.

Trebue de regenerat spiritele, de schimbat obiceiurile, de schimbat legile, de schimbat lucrurile, de schimbat vorbele, trebue nimic tot. Omenirea e în stare de război. Trăiască puterea, trăiască forța.

E. Vermers.

Pentru cine muncim?

În tot decursul luptelor noastre trebue să și muncim. Și muncind din greu ori cât voim să ieșim la o împărțea mai bună nu putem să ajungem. Facem împărțea de abea ca să ne rămâie ceva venit și pentru îmbrăcarea și traiul familiei noastre.

Noi muncitorii, lucrăm mai mult pentru domni, pentru grofi și baroni din țara întreagă ca să poată ei trăi în belșug. Dela noi atâră toată existența lor, dacă noi ca popor-muncitor n'am fi, — domni aceștia n'ar putea să existe. Trăiesc după venitele ce le aduce întreg poporul-muncitor. Ei nu-și frâng brațul de dimineața până seara prin fabricii și ateliere ca noi.

Și 'n loc să mai ușureze poporului-muncitor, îi pun piedeci ca să nu poată înainta.

Soarta poporului-muncitor de 10—15 ani încoace, în loc să se îmbunătățească se îngreunează, mai ales acum de când a ajuns la putere o seamă de oameni răi, vrăjmași poporului, ce urmăresc foloase numai pentru ei, șarlatani și mișei de teapa lui Lukács și Tisza, cari în acest an ne-au răpit tovarăși scumpi, căci au făcut vărsări de sânge,

sânge din frații noștri de suferințe, numai ca să fie ei mândri că-'s învingători și stăpâni pe țară.

Nu e mult de când a adus în parlament fel de fel de proiecte, dintre care și pe cel militar, l-a înaintat și l-a și votat. Însă noi muncitorii, n'avem nevoie de el, nouă nu proiecte militare ne trebuie, ci o reformă cari să îmbunătățească soarta poporului-muncitor, și aceea nu poate fi alta decât reforma *votului universal, egal, secret și după comune*.

Stăpânii de azi cred că cu apucături și declarații vor potoli nemulțumirea poporului și a lucrătorilor de prin fabricii și ateliere. Ne trebuie drept de vot și nu minciuni!

Care e răsplata, că le dăm pâinea din naintea copiilor noștri, ca să-și țină pe ai lor, să nu muncească de dimineața până seara în fumuri și călduri mari, în strămtorile cele mai mici, cum lucrăm noi, proletarii? Mereu, poporul-muncitor să ducă la mizerie?

„Vedem astăzi, că acel care muncește mai mult, are mai puțin, și acela care nu muncește de loc, dar lasă pe alții să muncească pentru dânsul, are mult. Sărăcie dar pentru ceice lucrează și bogăție pentru ceice nu lucrează. Așa e rânduirea de astăzi a societății în care trăim.

Poporul-muncitor nu are astăzi alte drepturi, decât: dreptul de a munci din toate puterile, pentru a îmbogăți pe trântori; dreptul de a-și pierde zilele în cazarmă și de a muri pe câmpul de luptă (bătae), dreptul de a mânca cărnuri imputite și pâine cu lipsă la cântar. Și starea aceasta de sărăcie, de înșelare și înjosire a poporului-muncitor — e temelia puterii și a bogăției a stăpânilor acestei lumi, a capitaliștilor, cari au pământ, fabrici, bani, — totul“.

În felul acesta poporul-muncitor e chinuit și desmoștenit, iar domni lenși și trândavi au bogățiile care le sunt raiu pe pământ.

Până când va merge tot așa cu gheșeturile și murdăriile ce le fac domni aștia de Tisza corbul și Lukács neghiobul? Oare nu vor avea și acestea odată stârșit? Oare nu-i vor durea pe ei odată aceste fărădelegi ce le fac cu noi și cu frații noștri de suferințe? La ce-i le vor folosi toate acestea lucruri murdare, ce le fac cu noi?

Când ne vom uni în puteri și în cugete, și vom forma o oștire de luptă uriașă, unitară, atunci vom reuși să facem să fim ascultați, iar drepturile noastre să fie respectate.

T. Moga.

CRONICA.

— **Inundațiile.** Pare că s'a făcut obicei, ca 'n fiecare an, și primăvară și toamnă populația din Ardeal și Bănat să sufere cumplit de pe urma groaznicilor revărsări de apă. Nici nu s'a potolit încă durerea de pe urma prăspădului făcut de inundațiile din primăvară, și iată de o săptămână în șir plouă într'una prin acele locuri, umplând râurile și revărsându-le.

Apele Oltului, ale Murășului și chiar ale Dunărei au ieșit din albie, înecând câmpiile, holdele și sate întregi. În jurul Sibiului, multe sate stau sub apă, fabrici au fost silite să înceteze orice activitate. Trenurile nu pot circula pe o lungime de 60 de metri, spre Făgăraș și Brașov. Și o parte a orașului Deva e sub apă. Murășul a inundat dela Vinț spre Deva o vale imensă pe o întindere de 80 kilometri. Numeroase vite și-au aflat moartea în ape, iar fânatele și porumbiștea populației de acolo sunt distruse. Lângă Murăș-Oșorhei, 17 sate așezate pe malul Murășului, sunt sub ape. Din Alba-Iulia a plecat miliția ca să dea ajutoare satelor primejduite.

Și 'n România și Bucovina, ploile torențiale au pricinuit aceleași pustiiri, distrugând poduri, întrerupând mersul trenurilor și inundând satele.

— **Solidaritatea proletară.** Șeful partidului socialist belgian, Vandervelde, va întreprinde o călătorie în Europa, în scop de a strânge fonduri pentru greva generală din Belgia, ce ce va proclama în vederea cuceririi votului universal. Socialiștii francezi s'au angajat să găzduiască la ei, în familiile lucrătorilor francezi, 40.000 de copii ai greviștilor belgieni, pe tot timpul grevei.

— **Manevrele din sudul Ungariei.** Marti 10 Septembrie au început manevrele din anul acesta în Ungaria de miazăzi și Bănat, sub conducerea moștenitorului de tron, Arhiducele Francisc Ferdinand, care ține locul regelui. Deși prin acele locuri, unde au loc manevrele, băntuie acum epidemia de tifos, și mulți soldați au căzut chiar greu bolnavi de acest morb, și deși ploile din ultimul timp au îngreunat foarte mult operațiile de manevre — comandamentul superior al manevrelor a dispus totuși ca manevrele să aibă loc în acele locuri.

Ziarele burgheze dau mare importanță acestor manevre. Ele afirmă că deoarece situația politică externă este foarte turburată și că se pot produce schimbări și chiar războaie în apropiatul viitor — armatele mo-

Și copii!... știi tu prea bine —

„Că ne plâng 'n vatră!...“

Hai să zicem către „Ei“:

Să nu-și bată joc de „noi“...

Mulți trântori... și toți mișei...

Să nu ne între 'n șatră!...

Desmoștenitul.

Copila Maria în temnița de stat.

Seghedin, 19 August 1912.

— Ingerașul meu iubit, și tu ai venit cu Damian și Leon, în cuibul renumit?

În marca fabrică de stat, pentru suflul falnicului proletariat?...

Marie! Dor ți-a fost de mine?...

— Mie mi-a fost de tine!...

— Suflul nevinovat... Lasă-mă să te sărut, în păr... pe frunte... în ochi... în gură!...

Oh!... Scumpă porumbiță, cu haină pistriță.

Fetiță!... Dor ți-a fost de mine?...

— Mie, mi-a fost de tine!...

„Da tată, iubitul meu tată... ești închis în odaie... ca să nu te ploaie... „De ce te-au închis tată?... În odaia întunecată?... Spune-mi!... ca să nu mai plâng... acasă dacă ajung?“...

— Oh!... scumpă ce-mi ești... copilă din povești. Cine te-a instruit, să mă întrebă răspicat?...

Tu... d'abia de 10 ani... care între orfani te numeri...

Drăguță!... dor ți-a fost de mine?...

— Mie, mi-a fost de tine!...

— Suflul din suflul meu, dulce sună graiul tău?... Dar întrebarea ta mă omoară... în vizita asta de o oră... Lasă-mă să te sărut... căci... ceasul a bătut!...

*

— Să mergi cu bine să fii cu minte. Nu mai gândi la mine, la al tău părinte...

Tu ești mititică, cât o rândunică... Tu ești drăguță... blândă golumbiță... Pleacă acum... Pe tren să fii voioasă... și acasă tot voioasă!... Să te sărut încă-odată... căci sunt al tău tată... care-ți va răspunde la întrebările toate, când vei fi... mare... mare...

— Sărut mâna tată... să rămâi sănătos, ca să ieși din temniță: mare... tare... sănătos!...

— Cu bine fetiță!... Pa, pa... porumbiță!

Și a dispărut: draga mea fetiță!...

*

— Poarta de fier, d'odată s'a încuiat, temnița de stat s'a cutremurat; cerul, înainte prea înseninat — acum însă s'a prea înorat... Soarele de foc, n'a mai luminat... Treptele șapte, cu greu le-am urcat... În celula nr. 10 La masă curs-au lacrimi din belșug...

— Taci desmoștenitule! — Nu mai plânge! Astfel este soarta noastră de proletari... Trece la fereastră, privește afară, natura, ocolul cu flori, sămănat... iar peste gard, un „popor“... îngenuchiat în întunec, bigtism... în lanțuri ferecat... al cărui crai numai ieri și-a serbat, viața lungă în raiul pământesc, din cercul liber și împărătesc!

— Dar ascultă întemnițatule, proletare,

— Afară răsună glasuri de fanfare?

— „Libertate adevărată și muncă co-

[munistă]!“

— „Lume sănătoasă, mândră, socialistă!“

narhiei austro-ungare au făcut de aceia manevrele din anul acesta, parte în Tirol, Craina, adică lângă granița italiană (teren care în cazul unui război cu Italia va fi locul de concentrare al trupelor cari vor sosi din Ungaria). O altă parte a armatei austro-ungare a ținut manevrele în Galiția, în fața graniței rusești (asta pentru eventualitatea unui război cu Rusia). Și acum, manevrele au loc în Bănat, în apropierea graniței Serbiei, care în cazul unui război cu Serbia, va fi locul de concentrare ale trupelor austro-ungare.

Manevrele din anul acesta apar deci ca o pregătire de război. Și cică trăim în epoca păcii. Doamne ferește!

— **Ce fac statele cu banii publici?** În anul 1910 Anglia a cheltuit pentru construirea de vapoare de război 439 milioane coroane. Iar la 1912 cheltuielile acestea s'au urcat cu 11 la sută peste această sumă.

Cheltuielile Germaniei pentru armată și marină în anul 1911, au fost de 1 miliard, 355 milioane coroane. Anglia a cheltuit pentru aceeași perioadă de timp suma de 1 miliard, 610 milioane. Cu sporul de cheltuieli de armată ce Germania își propune a face, va ajunge la grozava sumă de peste un miliard, cincisute de milioane coroane, iar Anglia va atinge suma de un miliard 750 mii coroane. Și averile astea uriașe se aruncă numai pentru armată și unește de măcel. Iar celelalte state urmează pilda Germaniei și a Angliei. Dacă în timpul cel mai scurt nu se va ajunge la o înțelegere între state pentru limitarea și reducerea înarmărilor și cheltuielilor militare — popoarele vor fi aduse la sapa de lemn — prin urcarea continue a dărilor — numai de teamă războaelor, de frica domnilor.

— **Drept de vot femeilor.** Femenistele sau sufragetele, cum li se zice femeilor din clasa burgheză cari luptă ca să obțină drept de vot — dar numai pentru ele nu și pentru femeile proletare — vor ține Duminecă 16 Septembrie o mare adunare la Budapesta. După cât se pare, adunarea aceasta feministele o vor ține în bună înțelegere cu guvernul, care e dispus să acorde drept de vot femeilor-telefoniste, telegrafiste, dascălițe și biroucrate. Iată dar guvernul Lukács în faza cea mai nouă, în alianța cu femeile burgheze.

— **O nouă nenorocire într'o mină de cărbuni** se vestește din Paris. În ocele „La Clarence” din localitatea franceză Lens s'a produs o prăbușire, îngropând 90 băieși. Până acum a fost scoși 35 lucrători — ceilalți sunt socotiți ca perduți.

— **Căsătorie.** Primum vestea că tovarășul Dumitru Besuan din Bistrița, s'a căsătorit cu tovarăsa Anuța Pospisiel din Bohemia. Acești doi tovarăși s'a cunoscut aici în Budapesta. Dorim viață fericită tinerei perechi.

— **Nouă nenorociri la manevre.** Din Viena vine știrea că la Arpang, cu prilejul manevrelor ale unui corp de armată, un rezervist a fost împușcat din greșală — și a rămas mort pe loc. Rezervistul lasă în urma-i o soție și mai mulți copii în mizerie.

O nenorocire și mai groznică s'a întâmplat săptămâna trecută pe câmpul Örkény, lângă Budapesta. Un locotenent, voind să sboare cu balonul său, a poruncit soldaților să-i scoată balonul din hangar și să-l umple cu gaz. Când s'a urcat locotenentul în nacela balonului, s'a deslănțuit o furtună grozavă, care a dus balonul în înălțimi, împreună cu trei soldați cari țineau cu disperare funiile balonului. În spre seară, după multe cercetări s'a putut afla că cei trei soldații, numai putând rezista, au dat drumul funiei, și au căzut dela o mare înălțime, grămadă la pământ, rămânând morți pe loc.

Acența o soarta de azi a cătanilor.

— **40.000 oameni fără medic.** Din Debrețin vine știrea că prin locurile celea bântuie cumplit epidemia de tifos. În satele din jur locuiesc 40.000 oameni, cari fac parte din cea mai săracă pătură a populației și nu e nici un doctor pe acolo. Să te mai miri că 'n Ungaria numărul morților e atât de mare într'un an, când guvernul nu duce nici o grijă de starea sanitară a țării, ci se interesează numai de sporirea dărilor pentru armată.

— **O victimă a revoluției.** Sâmbăta trecută a murit la Budapesta, într'un spital, după lungi chinuri, lucrătoarea Ilona Persztik în etate de 19 ani. Biata fată este de asemenea o jertfă a revoluției din luna Mai. La 24 Mai, dimineața, dânsa se afla 'n strada Lehel și privea la jandarmii sălbatici cum operează. De odată bestiile acestea prinseră să impuște până și asupra trecătorilor cari nici nu luaseră parte la demonstrație. Tânăra Ilona fu lovită de două gloanțe de pușcă, în ambele picioare și căzu gramadă la pământ. Patru luni a zăcut în spital, până ce moartea a mântuit-o de dureri groznică. Inmormântarea a avut loc Luni, și a luat parte un mare număr de tovarăși. La groapa deschisă a victimei nevinovate a poliției, a ținut o cuvântare mișcătoare, tov. Stefan Farkas.

Știri mărunte.

— **Cum mor lucrătorii.** Din Petersburg (Capitala Rusiei) vine știrea că zilele trecute, în cursul nopții, pe țărmul râului Nevei, lângă un pod în construcțiune, a fost distrusă de un mare foc o clădire de fân, în cari dormeau mulți lucrători. Până acum au fost scoși 17 morți.

— **In Rusia, e fierbere revoluționară.** Un ziar englez aduce din nou știrea că flota rusească din Marea Neagră continue să bombardeze Sevastopolul, iar un incrucișător rus a fugit spre Varna. Guvernul rus, ferește, desminte în grabă, aceasta știre.

Activitatea noastră.

O mare adunare poporală socialistă se va ține la Orșova, Duminecă în 22 Septembrie st. n. Vor lua parte și lucrători din jurul Orșovei. Adunarea se va ține după prânz la ora 2 în localitatea Beróvici.

Muncitorimea din Bistrița a ținut în 1 Septembrie a. c., o mare adunare poporală în sala hotelului orașenesc, la care cu unanimitate a hotărât crearea unei „Case al muncitorilor” (Munkásotthon) deoarece s'a ajuns la convingerea, că fără de un cămin propriu, muncitorimea nu poate înainta nici pe baze economice nici pe baze culturale în actualele împrejurări și cu dezvoltarea socială modernă.

Tov. Weisz Károly salută adunarea poporală și la propunerea lui s'a ales ca președinte tov. Szöllösi István, ca notar tov. Gál György. Tovarășul Szöllösi explică în limba maghiară statutele reuniunii. După el, tov. Schuster în două vorbiri ținute în limba română și germână arată folosul și țelurile Casei Muncitoare, după ce adunarea poporală accepta cu unanimitate statutele cetite.

În conducerea provisorică sa ales următorii membrii conducători: Szöllösi István tipograf, președinte. Gál György măsar, secretar. Tóth Sámuel dulgher, cassar. Aszmann Gyula măsar, Oloványi Gyula măsar și Zehschmetzler János dulgher, controlori. Illós István măsar, econom de casă. Hunyadi Mihály măsar, bibliotecar. Membrii în comitet: Ambrus György căminar, Csiampor Gusztav căminar, Emil Dorofteiu tipograf,

graf, Fülöp János constructor, Pfingsgráff Márton constructor, Nicolau János tipograf, Nagy János covaci, Reichel Adolf căminar și Weisz Károly Frigyes tipograf.

Mișcarea sindicală.

Izbânda tovarășilor barbieri din Kőbánya. În săptămâna aceasta lucrătorii barbieri au legat contract colectiv cu toți proprietarii, afară de doi proprietari cari nu au voit să iscălească contractul. Acești proprietari sunt: Réder József (Jászberény-ut 17) și Lauror Nándor (Kápolnautca 2). Încă dela iscălirea tarifei, acești patroni au fost contra organizației și a tarifei. Deci tovarășii să-i ocolească, ca să se domolească. Aceștia doi patroni sunt boicotati.

Sticlarii să ocolească orașele Pojun și Budapesta.

Greva cizmarilor continuă la Cluj și Székesfehérvár.

Croitorii de haine bărbătești sunt în grevă la Kaposvar și Baja.

Tapițierii în Seghedin, Cluj și Kassa.

Lucrătorii în lemn în Kispest și Baja. Tovarășii de aceste meserii să ocolească locurile de mai sus.

Secțiunea română din Budapesta ține întruniri, conferințe științifice și literare în fiecare Duminecă seara la ora 8. Iar în fiecare Mercuri seara se țin ședințele seminarului liber, în restaurantul Tautner Ferenc în Népszínház-utca Nr. 9.

Secțiunea română din Brașov, ține conferințe științifice și literare în fiecare Marti seara la ora 7 în sala Clubului Muncitorilor din str. Porții.

Bibliografie.

Să cetim și să răspândim broșurile socialiste. Iată broșurile cari se găsesc de vânzare la administrația „Adevărului”. Ele nu trebuie să lipsească din biblioteca nici unui muncitor luminat:

Ce este și ce vrea socialdemocrația	— — — — —	—10
Să fie lumină! de Vincevski	— — — — —	—05
Cartea muncitorului	— — — — —	—10
Întâi Mai, sărbătoarea Muncii	— — — — —	—05
Sindicatul Muncitorilor, de dr. C. Racovski	— — — — —	—15
Spre țărmul dreptății (poezii), de Neculuță	— — — — —	1—
Puscăriușul, Dezrobirea Muncii, Cântecul Socialiste	— — — — —	—15
Femeia Muncitorului	— — — — —	—10
Socialismul și Clasa Muncitoare, de dr. C. Racovski	— — — — —	—10
Din Regimul Arbitrarului și Lașității, de dr. C. Racovski	— — — — —	1:20
Guvernarea liberală și muncitorii	— — — — —	—05
Din ideile fundamentale ale socializmului științific, de C. Dobrogeanu-Gherea	— — — — —	—50
Conceptia materialistă a istoriei, de C. Dobrogeanu-Gherea	— — — — —	—50
Femeile în revoluția rusă, de dr. Ec. Arbore	— — — — —	—15
Discursul unui agitator	— — — — —	—10
Karl Marx, schiță biografică	— — — — —	—10
Socialism și Libertate, de Jean Jaures	— — — — —	—25
Patriotism și Socialdemocrație de K. Kautsky	— — — — —	—30
Anarhism și Socialism, de C. Dobrogeanu-Gherea	— — — — —	—40
Lupta de clasă, de T. Grigorovici	— — — — —	—10

Toate aceste broșuri se trimit numai în schimbul costului trimis prin mărci postale sau prin mandat. Comenzile se vor adresa astfel: „Adevărul”, Budapest, VIII., Conti-utca 4.

Poșta redacției.

Aurel Nemcsik, Arad. A sosit târziu. În nr. viitor va apara.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.